

Nacsinák Gergely András

NYÁRI RONDÓ

A B A A A B A B

2020-08-28 | ESSZÉ

Már indultam volna tovább, amikor a fügefa illata megállított.

Pest külvárosában, az első augusztusi ájult napok egyikén, amikor mérgeket párolog a felhevült aszfalt, és a néptelen utcákon forr a csend.

De a fügék mézes és ragadós illata megült a kertek felett: sötét levelei árnyékába lépve váratlanul a tenger mellett találtam magamat, egyszervolt, és most elérhetetlen tengerek partján, villódzó mélység fölött, kitágult égbolt alatt, ahol vibrál a levegő a kabócák zizegő, monoton énekétől. Oda vitt az illat, én teljesen védtelenül és némileg tanácstalanul álltam ott, félig a szurtos járdán, félig a homokszín sziklafokon, pontosabban mindkettőn egyszerre és ugyanott, tehát egyiken sem igazán, a nyár minden ízével az ajkamon és a szívben a bujkáló fájdalommal.

*

To what serves mortal beauty?

A halandó szépség mire jó? Jogos kérdés, Mr. Hopkins, felettebb jogos, és e pillanatban, sajnos, felette aktuális. Elveszve a senkiföldjén tenger és tengertelen között, egy illat vékony szalagján egyensúlyozva: a létezés tehetségtelen akrobatája. *Dangerous; does set dancing blood* – nekem mondja? Tudom én azt jól, a vér táncba kezd, és tánkra perdül vele a világ, Csakhogy a világ, az hamarabb fárad el.

Szóval Reverendissime Gerardus, napnál világosabb, hogy Önt is megmarta ez a kérdés olykor, bár ellenkező előjellel, máskülönben nem ír róla ilyen zaklatott poémát, ahol a rím a szavak belsejébe menekül, úgy kell őket széttörni, hogy megmutassák magukat, és a sorvégeken itt meg ott kettészelt szavak állnak, hogy így félbetépve zenéljenek. Nyugtalanítóan pontos forma, már-már diagnózis.

*

Mielőtt a második világháború vége felé, harminckét évesen Londonban meghalt, Demetrios Capetanakis, a görög filozófus és esszéista papírra vetett pár angol nyelvű verset. Akkor két éve haldoklott már. Köztük az *Isles of Greece* – a napégette, tengermarta, testükben kifaragásra várón szunnyadó márványisteneket álmodó égei szigetek dala, a lassú pusztulás és az elpusztíthatatlan szépség éneke, mely furcsa és megrázó módon épp a hullámok és a fény kegyetlenségéből nyilatkozik meg. A harmadik versszaknak mindjárt az elején porlepte fügefák állnak, *the dusty fig-trees*

cry for help, és ez a néhány szó már elég is, hogy ott tartson az tengereknél, fehérben ázó sziklaszirteken, ragadós fügéket majszolva és a végtelenben gyönyörködve, mint a világ ízeit próbálgató, gátlástalan, újszülött isten.

*

Az igazán érett füge húsá eltűnik. A szájban íz-esszenciává olvad és testetlen illattá bomlik, a füge érettsége a gyümölcs beteljesedése, metamorfózis, és azt hiszem, egyetlen más teremtmény sem képes erre. Ők sem mindig: van, hogy a kéz előbb szakítja le, és akkor a ruganyos ágak hegyén langyos tej csordul ki; a fügefa sír, de nem a termését siratja, hanem a tökéletlen embert, akiben nem érett meg eléggé a türelem, várni a tökéletességet. Máskor meg fordítva: elfeledkezik róla az a kéz, az érett füge észrevétlen éri el a megdicsőülésnek azt a fokát, ahonnan nincs tovább, és lepottyan, cefreszagú masszává folyik szét, kitárja bíborvörösét, belsejében bogarak nyüzsögnek mámorosan, darazsak rúgnak be nedvének maradékán. Vagy csak az idő nem olyan: napfény és eső finom összjátéka nem kedvez a csodának. A testnek, amely már nem test, de mégis az, az első érintésére édességgé lesz, szájban szétolvadó nyárrá, akár az eszményi szerető.

*

*És annyi század telt el így:
szerelmünk puszta láz.
E lángban égünk, vértanúk,
szebben mint bárki más.
Mégis mikor Apolló int,
és hintajáról lelép,
és közénk hever, csak legyint:
a szépség mit sem ér **[1]** .*

... így dalolnak a görög szigetek, alkonyatkor. A Westminster-kórház valamelyik ágyáról fülelve, a monoton utcazaj duruzsolásán és télvégi ködön átszűrve, nyártól, kéktől és fénytől távol. De nem csupán távol, hanem megfosztva is. Vigasz vagy

védekezés? Vagy csak őneki, Apollónak semmi ez, ő legyinthet rá, aki maga a szépség és nem is tud más lenni, mint rettentő ragyogás?

*

Just when we are safest, there's a sunset-touch.

Ez nem Mr. Hopkins, ez a kortársa, Mr. Browning. Aki épp, szokása szerint maszkot öltve mórrikálja magát, ezúttal Blougram püspökként. (Habár Mr. Hopkins is papként szerepelt, csak ő komolyan gondolta. Többnyire.) Amikor már éppen biztonságban tudjuk magunkat, panaszolja Browning, egyszerre ott

...egy naplemente érintése.

Egy virágkehely szépsége, valaki más halála,

Euripidész karának zárósora.

Vagy egy fügefa illata. Amikor már épp elhisszük, hogy kellőképp távol vagyunk, kellőképpen és mindörökre.

*

Volt egy fa Pátmoszon, a kikötő feletti szirten. Lila héjú gyümölcsöt termelt, olyat, hogy amint az ember a szájába vette, már nem volt sehol. Egyikük sem. Se héj, se hús, minden átváltozott azzá a pillanattá, a találkozás és befogadás és átalakulás észrevétlen, örök pillanatává. Ő sem volt már sehol, aki a fügét bekapta, ínyére vette a végtelent, mert a fügefa szerelmében ő is átalakult azzá a pillanattá, és ők így együtt, ketten tűntek el, lettek semmivé, pontosabban mindenné abban a szent pillanatban. Sehol másutt ez nem következhet be, gondoltam akkor – vagy gondolom most –, csakis az Égei-tengeren, ott is talán egyes-egyedül Pátmoszon, a barlangnál, ahol

János apostol a Jelenéseket írta, éppen idelátszik; talán az akkor átszakadt világosság teszi ilyenné ezeket a függéket, hűvös mélység és tüzes magasság közt épp feleúton. És ennek hiánya okozza ezt a sajtást, itt belül, és a boldogságot, a budapesti járdán.

*

Kétség sem fér hozzá, hogy Mr. Hopkins komolyan gondolta, habár néhanap nyilván megingott, amikor a *mortal beauty* halandó ifjak képében tolakodott elé.

Azért is írta meg ezt a kettétépett verset, amely mégis egyben van, éppen ilyenek. Mint a kormányos, erejét megfeszítve igyekszik tartani az irányt, felcsapó hullámok közepette. Többnyire. Mert a hullámok szépek. És a szépség nem csalás. Akkor? *To what serves?* A hang immár menthetetlenül kettévált, és most kénytelen két szólamban énekelni, egymaga. A tengernek. Mert máskülönben mire jó a mulandó? Lapos válasz lenne, hogy: kísérteni. Vagy élettani biztatásban részesíteni egy faj egyedeit. A Reverendissime megigazítja a merev kollárét. Az íz, a nap, a hullámverés. Porlepte levelek, és a porszemcsék aranyfüstként keringőznek a fényben.

*See: it does this: keeps warm
Men's wits to the things that are.*

Ezt teszi hát: éberen tartja az embert, meglátni azt, ami van. Már csak azt kellene eldönteni, melyik *van* igazán: a víz kékje vagy az olvadó aszfalt szurok-éje.

Az íz: ugyanaz.

A szövegben szereplő idézetek:

Gerard Manley Hopkins: *To what serves Mortal Beauty?*

Demetrios Capetanakis: *The Isles of Greece*

Robert Browning: *Bishop Blougram's Apology*

1. Saját fordításaim ↑